

Uddannelsesordning

National uddannelse til

koloskoperende sygeplejerske

Indholdsfortegnelse

National uddannelse til koloskopierende sygeplejerske – 1 årig uddannelse	3
Baggrund	3
Målgruppe	3
Læringsmål for uddannelsen	3
Ansvarsforhold	3
Uddannelsens opbygning	4
Beskrivelse af indholdet for den teoretiske del A.....	4
A1. Anatomi og fysiologi: 3 lektioner	4
A2. Billeddannelse og elkirurgi: 2 lektioner	4
A3. Patologi: 6 lektioner	5
A4. Farmakologi: 3 lektioner.....	5
A5. Team-ledelse: 2 lektioner	6
A6. Skophåndtering, ergonomi og teknik – 2 lektioner	6
Forberedelse til den teoretiske del	6
Undervisere til den teoretiske del.....	7
Skriftlig multiple choice test som afslutning på den teoretiske del	7
Fremmøde på den teoretiske del	7
Beskrivelse af indholdet i den praktiske del B.....	7
B1. Simulatortræning	7
B2. Praktisk del – mentor og sidemandsoplæring	7
Eksamen	8
Teoretisk eksamen	8
Praktisk eksamen	9
Reeksamen	9
Klagemuligheder i forbindelse med eksamen	9
Censorkorps og dets opgaver.....	10
Censorernes opgaver.....	10

Vedligeholdelse af uddannelsen	11
Orlov/forlængelse af uddannelsen	11
Evaluering.....	11
National styregruppe for uddannelsen til koloskoperende sygeplejerske.....	11
Uddannelsessekretariatet (Region Syddanmark).....	12
Organisering af uddannelsen	12
Økonomi, tilmelding og antal kursister	12

National uddannelse til koloskoperende sygeplejerske – 1 årig uddannelse

Baggrund

Med udgangspunkt i Kræftplan III, vil der være et stigende behov for koloskopier i forbindelse med implementering af screeninger for tarmkræft fra 2014. På den baggrund har sundhedsdirektørkredsen besluttet, at der skal etableres en landsdækkende uddannelse til koloskoperende sygeplejersker.

For at have kvalificeret sundhedspersonale til at sikre, at dette behov for koloskopier kan varetages, udbydes en national uddannelse for koloskoperende sygeplejersker fra efterår 2012.

Målgruppe

Sygeplejersker med dansk autorisation og med klinisk erfaring, heraf mindst 1 år som assisterende sygeplejerske på et endoskopiafsnit på et sygehus. Sygeplejersken skal have faglige og kommunikative kvalifikationer i specialet, og bl.a. selvstændigt kunne assistere ved koloskopier.

Læringsmål for uddannelsen

Slutmålet for uddannelsen til koloskoperende sygeplejerske er, at sygeplejersken selvstændigt skal kunne udføre koloskopiske undersøgelser, vævsprøvetagning og fjernelse af polyper under 1 cm i tarmen.

Sygeplejersken skal have opnået følgende kompetencer efter uddannelsen:

- vurdere slimhinden inkl. patologiske fund.
- selvstændigt fjerne polyper under 1 cm samt tage biopsier med varm/kold biopsitang.
- udføre koloskopi med billede/video som dokumentation.
- selvstændigt sedere med opioider og benzodiazepiner. Retten til at sedere gives ved delegation. Der skal foreligge klare skriftlige retningslinjer/instrukser i forhold til sedation og brug af lægemidler uden anæstesiledsagelse. Disse vejledninger skal angive monitoreringsniveau og krav til postoperativ observation. For at minimere risikoen for mulige komplikationer skal sygeplejersken kunne lave en risikovurdering af patienten. Sygeplejersken kan som udgangspunkt kun sedere patienter i ASA-gruppe I og II.
- udarbejde komplet journalføring og anamnese.
- Efter 50 polypektomier (udført efter eksamen), kan den koloskoperende sygeplejerske, efter lokal vurdering og instruks, godkendes til at fjerne polyper der er større end 1 cm, uden supervision.

Ansvarsforhold

Sygeplejerskens udførelse af koloskopier foregår under lægefagligt ansvar i henhold til de gældende regler og de lokale kliniske retningslinjer og instrukser jf. Bekendtgørelse om autoriserede sundhedspersonernes benyttelse af medhjælp (delegation af forbeholdt sundhedsfaglig virksomhedsområde; bekendtgørelse nr. 1219 af 2009) samt tilhørende vejledning (Se bilag 3).

Når sygeplejersken skoperer, skal det altid være muligt at tilkalde en speciallæge i kirurgi/medicinsk gastroenterologi.

Uddannelsens opbygning

Uddannelsen består af en teoretisk del (A), som udbydes nationalt og en praktisk del (B), hvor oplæringen af kursisten foregår decentralt på et sygehus gennem simulatortræning (læs mere under B1) og sidemandsoplæring med en fast mentor tilknyttet (læs mere under B2).

Uddannelsen A + B skal samlet være afsluttet indenfor 1 år efter gennemført teorikursus. Den praktiske oplæring (gennemførelse af 150 koloskopier under supervision) kan ikke iværksættes, før den teoretiske del er bestået. Perioden for den praktiske oplæring regnes fra datoen for bestået teoretisk eksamen og 12 måneder frem.

Beskrivelse af indholdet for den teoretiske del A.

Den teoretiske del af uddannelsesprogrammet indeholder de følgende elementer, der er nødvendig baggrundsviden for at kunne udføre selvstændig koloskopi, biopsitagning og polypektomi.

A1. Anatomi og fysiologi: 3 lektioner

- Mave/tarmkanalens anatomi under normale forhold
- Colons respektive afsnits benævnelse, længde og beliggenhed samt fiksatoren
- Rectum og analkanal inkl. længde, peritoneale lejring samt lukkemusklerne og deres virkning
- Lumen i tyndtarmen, colon, rectum og analkanal, dvs. slimhinden, haustra, valvula ileocecalis, appendixåbning og "Mercedes-tegn"
- Tarmvæggen med opdeling af lagene i serosa, tunica muscularis, submucosa og mucosa.
- Mave/tarmkanalens fysiologi under normale forhold
- Funktionen af tyndtarmen, colon og rectum.

A2. Billeddannelse og elkirurgi: 2 lektioner

- Gennemgang af apparatur: Videosøjlen, billededannelse; herunder NBI, HD og near focus
- Teoretisk brug af koloskopet og UPD (Unit of magnetic Positioning Device = magnetscanner)
- Principper ved brug af el-kirurgi samt teori og forståelse for principper ved biopsitagning og polypektomi.

A3. Patologi: 6 lektioner

- Neoplastiske sygdomme i colon, rectum og analkanalen
- Ætiologi, incidens og prævalens
- Polyp, neoplasie/hyperplastisk polyp, adenom/adenocarcinom (makro- og mikroskopisk inddeling),
- Arvelig disposition herunder HNPCC (Hereditær NonPolypøs Colorectal Cancer)
- Teori om udvikling fra polyp til cancer/opståelsesmåden for en neoplasie
- TNM-klassifikation (Tumor Node Metastasis)
- Behandling (operationstyper, onkologisk behandling)
- Kontrolprogrammer
- Inflammatoriske sygdomme i colon og rektum
- Colitis ulcerosa, morbus crohn, kollagen colitis, lymfocytær colitis, pseudomembranøs colitis, infektiøs colitis herunder symptomer, makroskopisk udbredning og diagnose
- Divertikel sygdom
- Definition, ætiologi og udbredelse
- Symptomer og komplikationer
- Risici ved koloskopi, biopsitagning og polypfjernelse
- Valg af biopsisted
- Polypfjernelse med kold hhv. varm biopsitang samt slynge

Kursisten skal opnå kendskab til de situationer, hvor der altid skal tilkaldes hjælp fra speciallæge.

A4. Farmakologi: 3 lektioner

- Farmakologiske aspekter med henblik på anvendelse af sedation ved koloskopi
- Antikoagulationsbehandling og dennes indflydelse på koloskopiproceduren.

Præparater, der anvendes til sedation med bevaret bevidsthed (fx midazolam og fentanyl) samt præparater til hæmning af den gastrointestinale motilitet (fx buscopan®) gennemgås med henblik på indikationer, dosering, kontraindikationer, forsigtighedsregler, bivirkninger, interaktioner, håndtering og farmakokinetik. Antitrombotisk behandling med koagulationshæmmende og trombocytfunctions-hæmmende præparater samt deres betydning for koloskopiprocedurens gennemførelse gennemgås.

Desuden skal kursisten have kendskab til håndtering af kritiske, uforudsete situationer som f.eks. vasovagalt anfald, blødning, perforation.

A5. Team-ledelse: 2 lektioner

Teamlederens (koloskopørens) opgaver før, under og efter undersøgelsen, herunder

- Kontrol af undersøgelsesstuens funktioner og apparatur
- Sikring af assistenternes funktioner
- Forberedelse af patienten inden undersøgelsen.
- Information til patienten om resultat og videre forløb efter undersøgelsen.
- Patientsikkerhed
- Administrative forberedelser
- Dokumentation – f. eks. optagelse af anamnese, hvad skal der lægges vægt på? Beskrivelse af koloskopien, hvad skal der lægges vægt på?
- Forsendelse af prøver, herunder korrekt mærkning osv.
- Etik og kommunikation
- Håndtering af kritiske situationer på skopistuen
- Komplikationer og klager
- Hvordan får man et team til at fungere optimalt, herunder teamlederens rolle
- Skiftet fra sideordnet kollega den ene dag, og teamleder for sideordnede kolleger den næste dag - hvordan håndterer man det?

A6. Skophåndtering, ergonomi og teknik – 2 lektioner

- Skopiteknik - udføre koloskopi med fokus på kvalitet, patientkomfort og at skopør skal holde mange år og undgå skader.

Forberedelse til den teoretiske del

Kursisten skal have opdateret viden fra de grundlæggende lærebøger fra sygeplejerskestudiet om:

- Colon og tyndtarmens anatomi
- Opbygning af colons væg
- Nerveforsyning
- Colons bevægelighed (intestinal motilitet)

Pensum vil herudover blive dækket af undervisernes materiale i form af slides. Slides og øvrigt materiale vil være elektronisk tilgængeligt via uddannelsessekretariatets kursussystem (plan2learn). Kursisterne får adgang til kursussystemet i forbindelse med tilmelding til uddannelsen.

Undervisere til den teoretiske del

Undervisere er speciallæger udvalgt fra regionernes endoskopiafsnit. Uddannede koloskoperende sygeplejersker inddrages i undervisningen under emnerne skophåndtering og teamledelse.

Skriftlig multiple choice test som afslutning på den teoretiske del

Den teoretiske del afsluttes med 1 times eksamen, der består af en multiple choice test med 25 spørgsmål inden for rammerne af undervisningen (Læs mere under eksamen).

Fremmøde på den teoretiske del

Det forventes at der er 100% fremmøde på kurset.

Beskrivelse af indholdet i den praktiske del B

B1. Simulatortræning

Den praktiske oplæring indledes med superviseret simulatortræning i koloskopi, der varetages af en læge eller sygeplejerske. Formålet med simulatortræningen er træning i håndtering af skopet. Simulationstræningen skal svare til det relevante oplæringsprogram på den givne simulator.

Det er de enkelte regioner/sygehuses ansvar at etablere og koordinere denne træning.

B2. Praktisk del – mentor og sidemandsoplæring

Inden den praktiske oplæring starter, udpeger afdelingen en mentor for kursisten. Mentoren skal være speciallæge i kirurgi eller medicinsk gastroenterologi, og følger kursisten i hele oplæringsperioden.

Kursisten lærer at koloskopere ved sidemandsoplæring efter mesterlæreprincippet. Sidemandsoplæringen kan varetages af en speciallæge i kirurgi eller medicinsk gastroenterologi, en rutineret koloskoperende sygeplejerske, eller en læge på sidste del af hoveduddannelsen indenfor kirurgi eller medicinsk gastroenterologi.

For at sikre et højt niveau skal der under den praktiske oplæring samlet foretages 150 koloskopier under supervision. Se fordelingen af de 150 koloskopier nedenfor.

Det er mentors ansvar at sikre, at sidemandsoplæringen foregår ved en skopør med den fornødne erfaring. Det er ligeledes mentor, der afgør, hvornår tilstrækkelig kompetence er opnået, herunder hvor ofte en procedure skal udføres og trænes.

Mentor/skopøren, der forestår sidemandsoplæringen, skal attestere den logbog, der dokumenterer kursistens oplæring og de opnåede kompetencer.

Der skal som minimum foretages følgende 150 koloskopier:

- 5 koloskopier, der foretages af rutineret koloskopør, der indfører og retraherer skopet. Kursisten "taler skopet ud".
- 25 koloskopier, hvor kursisten retraherer skopet under supervision.
- 80 koloskopier, hvor kursisten indfører skopet og retraherer under supervision
- 40 koloskopier med træning i at nå coecum på under 25 min. og evnen til at se min 90 % af hele slimhinden efter. Der skal opnås fortrolighed og sikkerhed med proceduren. Dette kan foregå under supervision eller video kan benyttes som dokumentation.
- Selvstændig biopsitagning under supervision.
- Selvstændig fjernelse af stilkede polypper < 10 mm under supervision.
- Sedation under supervision.

Yderligere praktisk træning kan foregå med video som dokumentation.

Under det praktiske forløb bør kursisten instrueres af en fysioterapeut i korrekte arbejdsstillinger ved udførelse af koloskopi.

Eksamen

Kursisten skal bestå en praktisk og teoretisk eksamen (del A og B).

Der er 2 forsøg til hver eksamen. Uddannelsessekretariatet udfærdiger eksamensbevis efter såvel den teoretiske som den praktiske eksamen.

Teoretisk eksamen

Den teoretiske uddannelse afsluttes med en multiple choice test med 25 spørgsmål inden for rammerne af undervisningen. Spørgsmålene udarbejdes i et samarbejde mellem underviserne og censorformanden. Censorformanden godkender endeligt eksamensspørgsmålene.

Der må højst være 3 forkerte svar i testen, der vurderes med bestået/ikke bestået.

Den teoretiske eksamen har en varighed af 1 time, og afholdes som afslutning på den sidste dag af teoriforløbet.

Censorformanden godkender eksamensresultatet, inden der gives besked om bestået/ikke bestået til kursisten.

Praktisk eksamen

Den praktiske eksamen består af gennemførelse af 3 koloskopier, der hver især skal overværes og godkendes af en censor, som ikke er ansat i samme region som eksaminand.

Censor anvender og tager udgangspunkt i den officielle tjekliste til eksamen, og laver herudfra en samlet vurdering af kursistens præstation. Under koloskopien er der (ud over patienten og assisterende sygeplejersker) kun censor og kursisten til stede.

I forbindelse med eksamen skal afdelinger planlægge et program med 5 koloskopier, hvoraf censor udvælger 3, som eksaminand gennemfører. Ved behov kan censor vælge at se mere end 3 koloskopier. Der skal være tale om patienter med intakt kolon.

Reeksamen

Reeksamen i den teoretiske del foregår efter samme princip som ved den første eksamen, blot med nye spørgsmål.

Reeksamen i den praktiske del bedømmes af en anden censor end under den ordinære eksamen. Kursisten kan tilmelde sig reeksamination ved en anden censor senest 3 måneder efter første forsøg. Det er mentoren, der er ansvarlig for eventuel supplerende undervisning af kursisten inden praktisk reeksamen.

Klagemuligheder i forbindelse med eksamen

Ønsker kursisten at indgive klage over eksamensspørgsmål og/eller eksamensforløb skal det ske skriftligt. Klagen skal være begrundet, og fremsendes til uddannelsessekretariatet senest to uger efter eksamensresultatet er afgivet. Senest fire uger efter klagen er modtaget, skal afgørelsen i sagen være færdigbehandlet og skriftligt være meddelt klageren.

Der kan ligeledes klages over den praktiske eksamen. Denne klage skal også være skriftligt begrundet og fremsendes til uddannelsessekretariatet senest to uger efter afgivet eksamensresultat. Senest fire uger efter at klagen er modtaget skal afgørelsen i sagen være færdigbehandlet, og være meddelt klageren skriftligt.

Uddannelsessekretariatet koordinerer klager med censorformanden, der træffer endelig afgørelse.

Ved behandling af en klagesag kan der tilbydes en ny prøve, eller klagen kan afvises.

Censorkorps og dets opgaver

Hver region udpeger mindst én censor til det landsdækkende censorkops.

Det er et krav, at censor er speciallæge i kirurgi/medicinsk gastroenterologi, aktiv koloskopør, har en omfattende erfaring med koloskopier og kendskab til uddannelsen.

Censorernes opgaver

Censor bedømmer den praktiske oplæring gennem observation af 3 selvstændigt gennemførte koloskopier.

Desuden skal censor medvirke ved behandling af eventuelle klager over bedømmelser samt bidrage til, at kursisterne får en ensartet behandling.

Censor skal desuden indberette eventuelle bemærkninger om eksamen enten hos censorformand eller hos uddannelsesstedet. Desuden skal der:

- Præsenteres en opsamling om afholdte eksaminer til den nationale styregruppe på baggrund af eventuelle indberetninger fra censorerne.
- Påpeges væsentlige problemer eller mangler i uddannelsen.

Vedligeholdelse af uddannelsen

Det er den enkelte afdelingsledelses ansvar løbende at sikre, at koloskoperende sygeplejersker opretholder kompetence til at foretage koloskopier. Ledelsen skal være særligt opmærksom, når kursisten f.eks. har haft længerevarende fravær eller ved stillingsskift.

Opkvalificeringen/vedligeholdelsen kan foregå gennem supplerende uddannelse/supervision, simulationstræning mv.

Orlov/forlængelse af uddannelsen

Der kan i særlige tilfælde gives dispensation for gennemførelse af uddannelsen ud over de 12 måneder.

Der skal fremsendes en begrundet ansøgning til uddannelsessekretariatet, der koordinerer med formand og censorformand, der træffer endelig afgørelse om dispensation.

Sygdom, barsel og plejeorlov opfattes automatisk som dispensation, men uddannelsessekretariatet skal under alle omstændigheder holdes orienteret.

Evaluering

Den teoretiske og praktiske uddannelse skal evalueres af kursisterne med henblik på løbende at forbedre uddannelsen.

National styregruppe for uddannelsen til koloskoperende sygeplejerske

Den nationale styregruppe skal sikre en tværregional forankring af uddannelsen samt en løbende udvikling og opdatering af uddannelsen. Styregruppen består af 1-2 repræsentanter fra hver region inklusiv en formand. Den nationale styregruppe mødes mindst en gang om året.

Medlemmerne i den nationale styregruppe opdateres løbende og findes i bilag 1

Den nationale styregruppe fungerer som uddannelsesråd, varetager den konkrete uddannelsesplanlægning og indgår som sparring for uddannelsessekretariatet

Styregruppen har følgende opgaver:

- Det overordnede ansvar for beskrivelsen af indholdet i uddannelsesordning.
- Udvikling og opdatering af uddannelsens faglige indhold (uddannelsesordningen).
- Vidensdeling omkring afvikling af uddannelsen.

- Dispensationer fra regler.
- Etablering af censorkorps for uddannelsen.
- Godkendelse af fælles eksaminationsmateriale.
- Godkendelse af meritoverførsel for sygeplejersker, der har erfaring med at udføre koloskopier.
- Sikre at uddannelsen udbydes i henhold til regionernes behov for at uddanne koloskoperende sygeplejersker.

Uddannelsessekretariatet (Region Syddanmark)

Uddannelsessekretariatet har følgende opgaver i samråd med den nationale styregruppe

- Ansvar for den praktiske planlægning af udbud af uddannelsen
- Ansvar for at uddannelsen implementeres og gennemføres i henhold til den gældende uddannelsesordning
- Udsteder uddannelsesbevis for den samlede uddannelse
- Indsamler og bearbejder evalueringer af uddannelsen fra sygeplejerskerne
- Ansvar for at uddannelsen udbydes efter behov regionernes behov.
- Behandler skriftlige klager over teoretisk eller praktisk eksamen

Organisering af uddannelsen

Den teoretiske uddannelse gennemføres på et centralt beliggende kursussted i DK for dermed at tilgodese, at deltagerne kommer fra hele landet.

Uddannelsen organiseres som tre dages sammenhængende internat.

Det er uddannelsessekretariatet, der i samarbejde med den nationale styregruppe planlægger de tre uddannelsesdage, med fokus på at sikre optimalt udbytte af undervisningen herunder brug af relevante pædagogiske metoder.

Økonomi, tilmelding og antal kursister

Den teoretiske del gennemføres med min. 5 og max. 24 kursister. Uddannelsessekretariatet skal have tilmeldinger til kurset 6 uger inden kursets opstart. Der laves en samlet kursusplan i henhold til behovet for uddannelsen. Hver region har ansvaret for at indmelde behovet for uddannelseskapacitet.

Uddannelsessekretariatet fastsætter prisen for uddannelsen inklusiv overnatning og forplejning for kursisterne tæt på undervisningsstedet.